

Diarienummer: ÅLR 2016/188	Träder i kraft: 01.03.2016	Giltighetstid: Tillsvidare
Rättsgrund: 15 § 1 mom. körkortslag (2015:88) för Åland 12 § landskapsförordning (2015:95) om förarutbildning		

Läroplan för säkerhetsutbildning

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	2
2 Aktiva verb som används i läroplanen	2
3 Krav på undervisningen.....	3
4 SÄKERHETSUTBILDNINGEN DEL 1	4
4.1 Syfte	4
4.2 Teoretiska moment.....	4
4.3 Självvärdering	5
5 SÄKERHETSUTBILDNINGEN DEL 2	6
5.1 Kategori A1, A2 och A - Motorcykel.....	6
5.1.1 Syfte.....	6
5.1.2 Teoretiska och praktiska moment.....	6
5.1.3 Självvärdering	7
5.2 Kategori B - Personbil.....	7
5.2.1 Syfte.....	7
5.2.2 Teoretiska och praktiska moment.....	7
5.2.3 Självvärdering	8

1 Inledning

För att få avlägga förarexamen i kategori AM 120, AM 121, T, A1, A2, A eller B måste den sökande ha genomgått en säkerhetsutbildning hos en trafikskola. Säkerhetsutbildningen är tudelad och undervisningen bör genomföras när körkortseleven närmar sig slutet på förarutbildningen.

Den körkortselev som ska avlägga förarexamen i kategori AM 120, AM 121 och T måste enbart genomföra del ett av utbildningen. Del två krävs av den körkortselev som ska avlägga förarexamen i kategori A1, A2, A eller B. Del ett är gemensam för samtliga kategorier och behandlar alkohol, andra droger, trötthet samt faktorer och beteenden som medför ökade risker i trafiken. Del två innehåller praktiska moment och tar upp hastighet, säkerhet och körning under särskilda förhållanden. För del två görs en åtskillnad i undervisningen mellan motorcykel (A1, A2, A) och personbil (B) eftersom del två för personbil även innehåller praktiska moment för sparsam körning.

Säkerhetsutbildningen krävs inte för kategori A2 eller A om sökanden redan har körkort i kategori A1 eller A2 eller då sökanden tidigare har haft körkort i den aktuella kategorin. Körkortseleven får tillgodoräkna sig del ett av säkerhetsutbildningen inför förarexamen för kategori A1, A2, A eller B oavsett inom vilken kategori del ett har genomförts.

Denna läroplan föreskriver de mål som körkortseleven ska ha uppnått efter avslutad säkerhetsutbildning.

2 Aktiva verb som används i läroplanen

De aktiva verb som används i läroplanen säkerhetsutbildningens olika delar har följande betydelse:

<i>accepterar</i>	körkortseleven har tagit ställning till ett visst synsätt
<i>anpassar</i>	körkortseleven justerar sitt beteende till en viss nivå
<i>Använder, tillämpar, uppvisar, visar</i>	körkortseleven handlar efter sin kunskap
<i>bedömer</i>	körkortseleven bedömer sin förmåga
<i>identifierar, förutser</i>	körkortseleven känner igen något och kan motivera varför

<i>redogör</i>	körkortseleven beskriver och reflekterar över ett kunskapsområde eller händelseförlopp
<i>upplever och inser</i>	körkortseleven deltar och förstår
<i>utför</i>	körkortseleven utför en uppgift
<i>värderar</i>	körkortseleven tar ställning och kan förklara varför
<i>återger</i>	körkortseleven kan återge fakta med viss förståelse av vad fakta står för

3 Krav på undervisningen

Säkerhetsutbildningen ska bedrivas enligt inlämnad kursplan. Kursplanen, som är en undervisningsplan, ska ange hur målen i respektive del av utbildningen ska uppnås, innehållet i utbildningen samt hur utbildningen ska bedrivas. Därutöver ska den tidsmässiga omfattningen av utbildningen anges.

Vid anordnade av säkerhetsutbildning bör antalet deltagare per utbildningstillfälle inte överstiga 16 elever per teoritillfälle. Vid utförande av de praktiska momenten bör antalet elever per lärare vara högst fyra.

Den praktiska delen av utbildningen, t.ex. körning i mörker, bör genomföras i verkliga förhållanden, men kan också utföras i en simulator som av motorfordonsbyrån godkänts för ändamålet. I de fall där körkortseleven på grund av praktiska och/eller pedagogiska orsaker inte själv kan genomföra ett eller flera moment i verkliga förhållanden ska körkortseleven delta som observatör. Om körkortseleven endast deltar som observatör ska undervisningen för denna körkortselevs del kompletteras med efterföljande teoretisk undervisning.

Utbildningsanordnare ska i kursplanen ange hur detta ska gå till.

Om möjligt ska en särskild trafikövningsplats användas för den praktiska delen av säkerhetsutbildningen. Trafikövningsplatsen ska vara utformad så att utbildningen kan genomföras i enlighet med de beskrivna målen för respektive del av utbildningen. De praktiska övningarna ska kunna genomföras i en hastighet som ger körkortseleven möjlighet att uppleva det målen syftar till. Upplevelsetiden ska vara tillräcklig för att körkortseleven kan tillgodogöra sig intryck av och förståelse för olika risksituationer.

4 SÄKERHETSUTBILDNINGEN DEL 1

Alkohol, andra droger och trötthet samt andra riskfyllda beteenden och faktorer

4.1 Syfte

Denna del av säkerhetsutbildningen ska lyfta fram olika risker som är speciella vid framförande av olika fordon och ge kunskap om beteenden samt förbättra körkortselevens attityder till dessa. Utbildningen syftar till att ge körkortseleven kunskap och insikt om hur alkohol, andra droger och trötthet kan påverka körförmågan samt andra faktorer som medför ökade risker i trafiken. Körkortseleven ska även få kunskap och insikt om vilka konsekvenserna kan bli samt vad som ökar riskerna och hur de kan undvikas. Körkortseleven ska efter genomgången utbildning inse betydelsen av att ta avstånd från alkohol och andra droger i samband med körning samt vikten av att vara utvilad och koncentrerad som förare. Utbildningen ska ge stort utrymme för reflektion och diskussion.

4.2 Teoretiska moment

Målet är uppnått när körkortseleven

1. återger

- skillnaderna i olycksstatistiken mellan olika åldersgrupper och kön,
- omfattningen av rattfylleriet och de regler som gäller för rattfylleri och drogpåverkan,
- skillnaderna i olycksrisker för olika fordon,
- hur fordonets modell och motoreffekt inverkar på olycks- och skaderisken,
- hur riskerna i trafiken kan påverkas av faktorer som kön, ålder, personlighet, livsstil, grupptillhörighet, stress och grad av körerfarenhet
- hur trafiksäkerheten kan påverkas av fordonets tekniska utrustning, körning med passagerare, körning i grupp och av situationer som kan uppstå när föraren testat gränser eller kör med ett lånat fordon,
- risker och regler för att använda mobiltelefon vid framförande av fordon,
- hur olika väglag och vägmiljöer påverkar förarbeteende och trafiksäkerhet,

2. redogör för

- hur alkohol och andra droger påverkar kroppen, beteendet och körförmågan på kort och lång sikt,
- vilka konsekvenserna kan bli om man kör påverkad av alkohol eller andra droger eller om man åker med en förare som är påverkad,
- vad man kan göra för att undvika att man själv eller andra kör eller åker med förare påverkade av alkohol eller andra droger,
- vilken betydelse sömnen har och hur trötthet kan påverka föraren i samband med körning,
- hur man kan känna igen och uppmärksamma trötthetskänslan,
- hur man undviker de risker som trötthet medför i samband med körning,

- hur förarbeteendet påverkas av distraktioner, värderingar och attityder samt vilka konsekvenser det kan få,
  - andra trafikanters svårigheter att observera vissa typer av fordon och vilka åtgärder som kan vidtas för att undvika olyckor,
  - olika typer av skyddsutrustning och betydelsen av dessas synbarhet, effektivitet och rätta användande,
  - betydelsen av att ha sitt fordon i bra skick samt vilka fördelar, begränsningar och risker som finns med olika tekniska system,
  - hur man tillämpar ett defensivt körsätt i trafiken och därigenom blir en säkrare förare, samt
3. *upplever och inser* gruppens inverkan på egna värderingar och åsikter.

4.3 Självvärdering

Målet är uppnått när körkortseleven

1. *bedömer*
  - hur egna val och motiv till resande och körning kan påverka det egna förarbeteendet och trafiksäkerheten,
  - sin förmåga och motivation att undvika de beteenden och andra faktorer som kan medföra risker i trafiken
2. *värderar* det egna ansvaret för sin egen och andras säkerhet i trafiken
3. *värderar sin förmåga*
  - att avgöra det egna tillståndet och undvika att köra under påverkan av stress, trötthet, medicin, alkohol och andra droger, samt
  - att genom självbehärskning påverka förarbeteende och trafiksäkerhet

5 SÄKERHETSUTBILDNINGEN DEL 2

Hastighet, säkerhet och körning under svåra förhållanden

5.1 Kategori A1, A2 och A - Motorcykel

5.1.1 Syfte

Denna del av säkerhetsutbildningen ska belysa riskerna med motorcykelkörning, vanliga olyckssituationer och farliga beteenden samt möjligheterna att undvika risker förknippade med sådan körning.

Utbildningen ska öka körkortselevens riskmedvetande, självinsikt och medvetande om sina egna begränsningar. Utbildningen syftar också till att körkortseleven ska inse hur olycksrisk har samband med hastighet och förarbeteende samt dess betydelse vid trafikolyckor. Genom att förstå dessa samband förväntas körkortseleven få bättre förståelse för betydelsen av att vara förutseende och anpassa sin hastighet, samt få ökad motivation att köra med stora säkerhetsmarginaler.

De praktiska övningarna ska vara verklighetsförankrade och relatera till vanliga trafiksituationer och olyckor, samt även visa konsekvenser av misslyckanden. De färdighetsinriktade inslagen ska begränsas och fokus ska vara mer på hur man undviker att hamna i risksituationer och hur man tar sig ur dem. Riskerna med överskattning ska fortlöpande belysas. Körkortseleven ska fortlöpande ges utrymme för reflektion och diskussion av vad som upplevs under utbildningen

5.1.2 Teoretiska och praktiska moment

Målet är uppnått när körkortseleven

1. *redogör för*
  - händelseförlopp i typiska motorcykelolyckor och de vanligaste olycksorsakerna samt hur man kan förebygga och undvika dem,
  - hur man som förare skapar säkerhetsmarginaler vid körning för att undvika risker,
  - hur man kan förutse farliga situationer samt vilka åtgärder som kan vidtas för att öka sin synlighet för andra trafikanter,
  - risker med överskattning av sin egen förmåga samt anledningar och konsekvenser av detta,
  - betydelsen av hastighetsbegränsningar,
  - hastighetens betydelse för risker och för konsekvenserna vid misslyckanden,
  - typiska felbeteenden samt hur man kan förebygga och undvika dem,
  - vikten av att samspela med andra trafikanter och att anpassa sin hastighet och placering,
2. *upplever och inser*
  - hur valet av hastighet påverkar svårighetsgraden i olika situationer,
  - sambandet mellan hastighet och kraschfart,
  - hur olika faktorer påverkar stoppsträckans längd,
  - betydelsen av effektiv bromsteknik,

- betydelsen av rätt handhavande och hastighetsanpassning vid kursändring och undanmanöver,
  - betydelsen av hastighetsanpassning, spårval och rätt handhavande vid körning i såväl höger- som vänsterkurvor,
  - betydelsen av korrekt körställning och att titta rätt,
3. *använder* skyddshjälm och annan skyddsutrustning på ett korrekt sätt, samt
  4. *utför* korrekt och effektiv bromsning från minst 70 km/tim.

5.1.3 Självvärdering

Målet är uppnått när körkortseleven

1. *bedömer* sin förmåga att undvika att hamna i risksituationer, och
2. *värderar* sin egen roll i uppkomsten av risksituationer och hur egna beslut kan påverka detta.

5.2 Kategori B - Personbil

5.2.1 Syfte

Denna del av säkerhetsutbildningen ska belysa svårigheterna med bilkörning såväl på halt underlag som körning under andra svåra och särskilda förhållanden samt möjligheterna att undvika risker förknippade med sådan körning. Ett mål för denna del av säkerhetsutbildningen är även att körkortseleven har grundläggande kunskap och insikt om de positiva effekter som sparsam körning har för trafiksäkerheten och miljön.

Utbildningen syftar också till att körkortseleven ska inse hur olycksrisk har samband med hastighet och väglag samt hastighetens och skyddsutrustningens betydelse vid trafikolyckor. Genom att förstå dessa samband förväntas körkortseleven få förståelse för betydelsen av att anpassa sin hastighet, köra med säkerhetsmarginaler och undvika risker. Utbildningen syftar dessutom till att ge eleven möjligheter till en realistisk värdering av sin körförmåga. Körkortseleven ska fortlöpande ges utrymme för reflektion och diskussion av vad som upplevs under utbildningen.

5.2.2 Teoretiska och praktiska moment

Målet är uppnått när körkortseleven

1. *redogör för*
  - anledningar till och konsekvenser av överskattning av sin förmåga,
  - svårigheten att på ett säkert sätt bedöma olika väglag vid olika väderförhållanden,
  - sambandet mellan erfarenhet och förmågan att bedöma risker,
  - vikten av att skapa säkerhetsmarginaler vid körning för att undvika risker,
  - händelseförlopp i typiska bilolyckor och de vanligaste olycksorsakerna samt hur man kan förebygga och undvika dem,
  - körtekniker som kan användas för att köra fordonet på ett miljömedvetet sätt,
  - hur bilbälte och annan skyddsutrustning i bilen används på rätt sätt,

- däckens betydelse för säkerheten och hur däckens placering påverkar bilens uppträdande,
  - vilken betydelse tekniska system, som ABS-bromsar och antisladd, kan ha för säkerheten, och betydelsen av hastighetsbegränsningar
2. *värderar*
    - vikten av att använda bilbälte och annan skyddsutrustning i bilen,
    - hastighetens betydelse för konsekvenserna vid en trafikolycka,
    - betydelsen av att undvika risker
  3. *upplever och inser*
    - hur valet av hastighet påverkar svårighetsgraden i olika situationer,
    - sambandet mellan hastighet och kraschfart,
    - hur olika faktorer påverkar stoppsträckans längd,
    - hur olika väglag påverkar bilens köregenskaper,
    - sambandet mellan körteknik och bilens uppträdande,
    - vilka fördelar, begränsningar och risker som finns med olika tekniska system,
  4. *använder*
    - bilbälte på ett korrekt sätt,
    - en körteknik som medför låg bränsleförbrukning
  5. *anpassar sin körning för att klara en given situation, och*
  6. *utför*
    - korrekt och effektiv bromsning från minst 70 km/tim
    - sparsam körning och tillämpar grundläggande tekniker för sparsam körning.

5.2.3 Självvärdering

Målet är uppnått när körkortseleven

1. *bedömer*
  - sin förmåga att klara en uppkommen krissituation, och
  - hur egna beslut kan påverka risker.